

005.334:334.7(478)

**EXPERIENȚA
INTERNĂȚIONALĂ PRIVIND
GESTIUNEA RISCURILOR ȘI
POSIBILITATEA UTILIZĂRII
ACESTEIA ÎN REPUBLICA
MOLDOVA**

Prof. univ. dr. hab. Natalia BĂNCILĂ, ASEM
e-mail: nbancila@mail.ru

ORCID 0000-0003-3090-4302

Conf.univ. dr. Nadejda BOTNARI, ASEM
e-mail: nibotnari@mail.ru

ORCID 0000-0002-5464-7243

Magistru Vasile LEORDA, ASEM
e-mail: vasileleorda@gmail.com

ORCID: 0000-0002-9168-0384

<https://doi.org/10.53486/econ.2021.117.091>

Cercetarea aspectelor privind gestiunea riscurilor presupune o complexitate de instrumente, politici, măsuri care rezultă din deciziile manageriale, calitatea cărora influențează eficiența gestiunii riscurilor și, în cele din urmă, activitatea agenților economici, fapt ce denotă actualitatea și importanța temei investigate. Astfel, este oportun de cercetat și de analizat cele mai eficiente metode și tehnici de gestiune a riscurilor, utilizate pe plan național și internațional, care ar contribui la diminuarea, evitarea sau limitarea lor și la creșterea performanțelor economico-financiare ale activității. Scopul cercetării implică realizarea unor obiective, precum: identificarea punctelor forte în metodele și practicile de gestiune a riscurilor, pe plan internațional; descrierea principalelor particularități de delimitare a practicii internaționale de practica națională în gestiunea riscurilor; argumentarea oportunității transpunerii bunelor practici privind gestiunea eficientă a riscurilor agenților economici pe plan național.

Cuvinte-cheie: managementul riscurilor, experiență internațională, incertitudine, întreprinderi, practici, cercetare.

JEL: G22, G32.

Introducere

Cercetarea gestiunii riscurilor, sub aspectul experienței internaționale, reprezintă o necesitate stringentă pentru țara noastră, fapt ce

005.334:334.7(478)

**INTERNATIONAL
EXPERIENCE ON RISK
MANAGEMENT AND THE
POSSIBILITY OF ITS USE
IN THE REPUBLIC
OF MOLDOVA**

Professor. Dr. Hab. Natalia BANCILA, ASEM
e-mail: nbancila@mail.ru

ORCID 0000-0003-3090-4302

Assoc.Prof. PhD Nadejda BOTNARI, ASEM
e-mail: nibotnari@mail.ru

ORCID 0000-0002-5464-7243

MA Vasile LEORDA, ASEM
e-mail: vasileleorda@gmail.com

ORCID: 0000-0002-9168-0384

<https://doi.org/10.53486/econ.2021.117.091>

Research of the aspects related to risk management presumes multiple complex tools, policies and measures which are a result of management decisions, the quality of which impacts the effectiveness of risk management and subsequently the activity of economic operators, fact that reflects the topicality and the importance of the investigated subject. Thus, it is opportune to research and analyse the most effective risk management methods and techniques applied both on the national, and international level, that would contribute to the decrease, avoidance or risk limitation and would strengthen the economic-financial performance of business. The aim of the research implies achieving such objectives like: identify strengths of risk management methods and practices on the international level; describe the main peculiarities that distinguish the national and international practice in terms of risk management, argue on the need of transposing best practices in terms of effective risk management applied by economic operators on the national level.

Keywords: risk management, international experience, uncertainty, enterprises, practices, research.

JEL: G22, G32.

Introduction

Risk management research from the international experience perspective is a stringent necessity for our country. This is reflected by

denotă multitudinea de probleme de ordin economic, politic, social, care provoacă anumite riscuri și incertitudini, acestea, la rândul lor, rezultând din gestionarea ineficientă a activităților din partea managerilor, administratorilor, conducătorilor entităților, organizațiilor etc. Din acest punct de vedere, riscul poate fi privit ca o pierdere generată de posibilitatea luării unor decizii incorecte raportate la stabilirea obiectivelor economice, financiare, sociale și a limitelor de încadrare a acestora. Totodată, chiar și în cazul luării unor decizii corecte, riscurile pot fi provocate de factori conjuncturali, care nu pot fi controlați.

Oricare activitate viitoare sau efort economic se axează pe posibilități necunoscute și incerte, mai mult sau mai puțin realizabile, care nu pot fi controlate cu certitudine absolută, deoarece viitorul nu poate fi ținut sub control absolut. Întotdeauna, va exista o zonă de incertitudine și un mediu ambiant imprevizibil, care, în orice moment, pot influența pozitiv sau negativ activitățile și eforturile economice și financiare.

Din punct de vedere economic, riscul poate fi considerat ca un eveniment viitor și probabil să se producă cu anumite pagube sau pierderi sub influența anumitor factori. Riscul, însă, poate fi prevăzut și gestionat, dacă vor fi identificați acești factori sau înlăturate cauzele apariției lor. Astfel, va fi posibilă diminuarea incertitudinii, aceasta fiind, treptat, pe măsura eficientizării gestiunii riscului, înlocuită cu certitudinea producerii riscului, ceea ce presupune o posibilă cunoaștere a factorilor și cauzelor de ordin economic, financiar, politic etc. și un control minuțios asupra momentului producerii riscului și consecințelor provocate de risc.

Agenții economici se confruntă permanent cu mai mulți factori destabilizatori interni și externi, depășirea cărora necesită mult efort managerial, care nu întotdeauna se scotează cu rezultate bune, motivele fiind diverse, printre care, cele ce țin de informația eronată, ineficiența managementului, lipsa experienței în domeniile de activitate supuse riscurilor, nevalorificarea șanselor de evitare/diminuare a riscurilor etc. Problema gestiunii riscurilor nu constă în combaterea incertitudinii riscului, ci în identificarea/ diminuarea/ evitarea celor mai distructive riscuri cu efecte negative semnificative asupra activității economico-financiare a entităților și eforturilor investiționale.

În condițiile realității obiective actuale, se conturează o necesitate mai stringentă de studiere și valorificare a rezultatelor de cercetare în

multiple economic, political and social problems that generate certain risks and uncertainties. The risks and uncertainties, in their turn, are a result of the inefficient management of the activities put in place by managers, administrators, entity leaders, organizations, etc. From this point of view, risk might be regarded as a loss generated by the possibility of adopting a wrong decision in terms of establishing economic, financial, social objectives and the limits in which they might be incorporated within. At the same time, even when taking a wrong decision risks may be generated by a set of conjuncture factors that cannot be controlled.

Any future activity or economic effort focuses on unknown and uncertain possibilities which are more or less achievable that cannot be controlled with a full certainty, because the future cannot be "held under absolute control". There will always be an area of uncertainty and an unpredictable environment, which may have a negative or positive impact over the economic and financial activities and efforts.

From the economic point of view, risk may be considered a future probable event which is likely to cause certain damages or losses, under the influence of certain factors. However, the risk can be forecasted and managed, if the respective factors are identified or the causes that lead to their appearance are eliminated. Thereby, it is possible to diminish the uncertainty, which gradually along with the streamlining of risk management may be replaced with the certainty of the risk occurrence; which presumes a possible familiarity with the economic, financial and political factors and causes and a thorough control of the moment when the risk occurs and consequences generated by the risk.

Economic entities are permanently facing internal and external destabilizing factors, in order to overcome them a lot of managerial effort is required and it does not always end with good results. The reasons for this are various, among them we can list causes related to erroneous information, ineffective management, lack of experience in activities prone to risks, missing the chances of avoiding risks/ diminishing risks etc. The risk management problem does not reside in counteracting the risk uncertainty, it resides in identifying/diminishing/avoiding the most destructive risks with significant negative effects for the economic and financial activity of entities and investment efforts.

domeniul prenotat. Astfel, condițiile de activitate ale agenților economici sunt într-o continuă evoluție, iar practicile sau metodele de gestiune și estimare a riscurilor, aplicate, convențional, „ieri”, pot să nu mai fie eficiente „măine”. Din considerentele menționate, în vederea identificării celor mai optime practici de gestiune a riscurilor, care pot fi preluate de agenții economici din Republica Moldova, este oportun de a lua în considerare experiența internațională în acest domeniu. Totodată, este de menționat că importanța cercetării tipurilor și naturii riscurilor, managementului riscurilor, prin prisma experienței internaționale, rezultă din condițiile economice actuale și necesitatea revigorării situației create în sectorul real al economiei naționale, fiind o problemă stringentă, care trebuie soluționată, în condiții minime de incertitudine.

Metode aplicate

În vederea atingerii obiectivelor cercetării privind problema eficientizării gestiunii riscurilor prin prisma experienței internaționale, pentru o elucidare mai clară și reprezentativă a subiectului abordat, autorii au analizat și studiat mai multe surse teoretice, metodologice, utilizând astfel de metode de cercetare, ca:

- *metoda analitică*, în baza căreia se analizează aspectele obiectului cercetării, tipurile de riscuri, care pot surveni în activitatea unei întreprinderi, unele metode de gestiune a riscurilor, precum și cele utilizate pe plan internațional;
- *metoda comparației*, prin care se identifică diferențele, dar și aspectele comune ale practicii naționale și internaționale privind gestiunea riscurilor;
- *metoda deductivă*, care a permis argumentarea și formularea concluziilor asupra particularităților diverselor practici internaționale privind gestiunea riscurilor și posibilitatea de a le aplica la întreprinderile autohtone.

Rezultate și discuții

Gestiunea riscului reprezintă o parte integrantă a managementului întreprinderii, iar limitarea acestuia depinde de capacitatea agentului economic de a anticipa riscurile și evoluția acestora în viitor. Pentru gestionarea riscului, este necesară cunoașterea limitelor activității în condiții de risc și identificarea proporțiilor posibile ale producerii riscului.

În prim-plan, se remarcă faptul că un aport semnificativ în realizarea unei gestiuni eficiente

Moreover, given the current conditions of the objective reality, we see a more stringent need to study and apply the research results in the mentioned sector. Thus, the conditions under which economic operators develop their activity are continuously evolving, but the practices and methods of risk management and estimation applied, conventionally, “yesterday” might not be suitable and effective “tomorrow”. Given the above mentioned reasons and in view of identifying the most optimal risk management and risk estimation practices, that can be applied by economic operators from the Republic of Moldova, we believe the international experience in this sector must be taken into account. At the same time, it must be mentioned that the urgent need to research the nature and types of risks, risk management through the lens of the international experience is generated by the current economic conditions and the need to redress the situation that was created in the real sector of the national economy; this being a stringent problem that must be solved under minimal conditions of uncertainty.

Applied methods

In view of achieving the objectives of the present research regarding the problem of streamlining risk management through the lens of the international experience, and in view of elucidating in a clear and representative manner the analysed subject, the authors have analysed and studied multiple theoretical and methodological resources, used multiple research methods such as:

- *analytical method*, based on which the aspects pertaining to the object of the research are analysed. They are risks that might emerge in the activity of an enterprise, some risk management methods, as well as their results given the international experience;
- *comparative method* by means of which, the discrepancies and similarities of the national and international practice pertaining to risk management are identified;
- *deductive method* that enabled the authors to bring arguments and draw conclusions about peculiarities of various international risk management practices and the possibility to apply them within national enterprises.

Results and discussions

Risk management is an indispensable part of the enterprise management, and the risk limitation depends on the capacity of the economic operator to anticipate risks and their evolution in

a riscurilor l-au avut diverse standarde elaborate în domeniul cercetat. Standardul presupune o „normă sau ansamblu de norme privind calitatea, dimensiunile, tipul sau alte elemente care definesc un produs, aplicate în vederea reglementării unitare a producției, a consumului, a unor noțiuni științifice, simboluri, metode de analiză, unități de măsură etc.” [2]. Respectiv, standardele în domeniul managementului riscurilor presupun o serie de norme referitoare la riscuri, sub aspectul semnificației, tipologiei, și cel mai important – al instrumentarului de identificare, analiză, evaluare și minimizare/excludere a riscurilor respective. Existența standardelor, în diverse domenii, nu a exclus nici domeniul managementului riscurilor, pe care, de obicei, le suportă agenții economici, standardele reprezentând niște instrumente de gestionare a riscurilor și contribuind la ajutorarea acestora de a se poziționa în fața amenințărilor ce le-ar afecta activitatea și performanțele.

În continuare, ne vom referi la cele mai relevante standarde identificate de autori, privind managementul riscurilor, utilizate în practica internațională, printre acestea înscriindu-se „Risk Management Standard”, care este unul din primele standarde, conform cărora, intervențiile subiecților implicați în managementul riscurilor se realizează prin următoarele acțiuni [12, p.45]:

- analiza riscurilor prin identificarea acestora, descrierea, precum și estimarea, evaluarea riscurilor;
- raportarea riscului la amenințări sau oportunități, care pot surveni;
- decizia – componenta de bază a gestiunii riscului, care corelează cunoștințele subiecților în acțiuni/inacțiuni concrete în raport cu riscurile respective;
- „tratamentul” riscului – acțiunea propriuzisă rezultată din decizia luată de către subiecți;
- raportarea riscului rezidual;
- monitorizarea riscurilor – necesitate a asigurării unei supravegheri a riscurilor sub aspectul creșterii/diminuării amenințărilor; eficienței aplicării metodelor de gestiune financiară a riscurilor etc.

Un alt aspect relevant al standardului menționat se raportează la faptul că, în realizarea acțiunilor enumerate, sunt implicați atât managerii (persoanele cu funcție de răspundere), cât și angajații întreprinderilor, cu o puternică implicare [12, p.45]. O astfel de abordare se apreciază

future. Risk management requires the knowledge of the limits of the activity under risk conditions, as well as the identification of the probable scale in the scenario when the risk takes place.

First of all, it should be mentioned that a significant contribution for an effective risk management was brought by various standards elaborated in the area that the present research focuses on. The standard presumes a “norm or set of norms regarding the quality, dimension, type or other elements that define a product, applied in view of ensuring the unitary regulation of production, consumption of some scientific notions, symbols, analysis methods, measurement units etc.” [2]. Therefore, standards in the risk management area presume a variety of norms pertaining to risks, from the point of view significance, typology and most importantly – from the point of view of tools used for the identification, analysis, assessment and minimizing/exclusion of risks. The existence of standards in various areas has not excluded the risk management sector that deals with risks faced by economic operators. Standards are risk management tools that help economic operators to face the risks that might have a negative impact on their activity and performance.

We will continue by referring to the most relevant standards identified by the authors, pertaining to risk management applied in the international practice. Some of these standards are “Risk Management Standard” which is one of the first standards in line with which interventions of subjects involved in risk management shall be carried out through the following actions [12, p.45]:

- risk analysis through risk identification, description as well as estimation; risk assessment;
- risk reporting when threats or opportunities might occur;
- decision – a basic component of risk management that transforms the knowledge of the subjects in into specific actions/lack of action in relation to specific risks;
- risk “treatment” – the action itself which is a result of the decision taken by the subjects;
- residual risk reporting;
- risk monitoring – the need to ensure a risk surveillance from the point of view of increasing/diminishing threats, effective application of financial risk management methods etc.

Another aspect relevant to the mentioned standard refers to the fact that both managers

ca fiind suficient de rezonabilă, reieșind din faptul că angajații devin o parte indispensabilă a funcționalității întreprinderii. Respectiv, fiecare din acțiunile aferente managementului riscului rezultă din vizarea directă sau indirectă a sarcinilor atribuite de către manageri – angajaților întreprinderii.

Limitarea, prevenirea și gestionarea riscurilor îi preocupă mereu pe managerii și administratorii întreprinderilor, aceștia fiind preocupați zilnic de această problemă, soluționarea căreia face parte din obiectivele strategiei de dezvoltare a afacerii. Un standard identificat din acest punct de vedere este ISO 31000:2009, care livrează caracteristici importante ce țin de gestiunea riscurilor și este considerat ca „proces” [12, p. 48-49] cu anumite caracteristici, care presupune:

- să înceapă cu măsurarea și exprimarea valorică a riscului;
- să constituie parte integrantă a tuturor proceselor organizaționale;
- să fie parte a procesului decizional;
- să rezolve o situație de incertitudine concretă;
- să sistematizeze și să restructureze riscurile;
- să se bazeze pe cea mai optimă informație, care este pusă la dispoziția factorilor decizionali;
- să țină cont de factorul uman;
- să fie transparent, dinamic și flexibil spre schimbări;
- să se perfecționeze/îmbunătățească continuu.

Toate caracteristicile indicate ar putea fi considerate drept principii sau norme fundamentale în „construirea” oricărui sistem de management al riscurilor, inclusiv financiar, dar și de altă natură. Respectiv, principiile enumerate, aplicate în mod consecvent, pot asigura securitatea tuturor acțiunilor realizate ulterior în cadrul gestiunii financiare a riscurilor.

Nerespectarea normelor menționate va genera vulnerabilitatea întregului proces de gestiune a riscurilor. Standardul menționat relevă interdependența procesului de management al riscurilor și al managementului întreprinderii și devine parte integrantă a acestuia, raportându-se, totodată, și la planificarea strategică, din care rezultă managementul riscului operațional.

Alt standard, utilizat pe plan internațional, privind gestiunea riscurilor este Standardul AS/NZS 4360:2001, a cărui principală particularitate rezidă în faptul că acesta combină în sine

(people in positions of responsibility), as well as employees of enterprises with a strong implication are involved in carrying out the enumerated actions [12, p.45]. An approach like this is appreciated as sufficiently reasonable given that employees become an indispensable part of the enterprise functionality. Therefore, every action pertaining to risk management resides in tasks attributed directly or indirectly to enterprise employees by managers.

Managers and enterprise administrators are continuously preoccupied by the limitation, prevention and management of risks, they are preoccupied by this problem on a daily basis, and its solution is a component part of the business development strategy. A standard identified from this point of view is ISO 31000:2009. It provides important features related to risk management that is considered “a process” [12, p. 48-49] with certain peculiarities and presumes the following:

- start with the assessment and value expression of the risk;
- be part of all the organizational processes;
- be part of the decision making process;
- solve a situation of specific uncertainty;
- systematize and structure the risks;
- be based on the most optimal information that is delivered to decision makers;
- consider the human factor;
- be transparent, dynamic and flexible when it comes to changes;
- improve continuously.

All the listed peculiarities may be as well considered as principles or fundamental norms in “building” any risk management system, including financial or of any other nature. Respectively, the consequent application of the enumerated principles may ensure the safety of all actions undertaken within the financial risk management process.

Violation of the mentioned norms may generate the vulnerability of the entire risk management process. The mentioned standard reveals the interdependence of the risk management process and the management of the enterprise, thus becoming a component of the latter. At the same time, it refers to the strategic planning that results into the operational risk management.

Another standard applied on the international level for risk management is the AS/NZS 4360:2001 standard. The main peculiarity of this standard resides in the fact that it combines five

cinci etape principale, care rezultă una din alta, după cum urmează [1, p.8]:

- *analiza și identificarea mediului*, prin identificarea mediului extern, mediului intern și mediului de risc-management;
- *identificarea riscurilor*, pornind de la factorii care influențează situațiile de incertitudine și cauzele riscului;
- *analiza riscurilor*, prin identificarea procedurii curente de control al acestora, luând în considerare consecințele care pot surveni, precum și probabilitatea de apreciere a nivelului de risc;
- *evaluarea riscului* începând cu compararea acestuia, în conformitate cu criteriile stabilite – stabilirea priorităților;
- *tratarea riscurilor* prin identificarea măsurilor alternative, evaluarea acestor măsuri, pregătirea planului în raport cu măsurile alternative, aplicarea în practică, analiza și evaluarea riscului rezidual.

Pe lângă *etapele principale*, potrivit Standardului respectiv, există și alte câteva etape secundare: monitorizarea și analiza (tuturor etapelor principale), precum și comunicarea și consultanța.

O altă practică, asociată managementului riscurilor, presupune o integrare a întregii întreprinderi în modelul de gestiune complexă a riscurilor, caracterizată prin faptul că întreprinderea preia orientarea și coordonarea întregii activități, inclusiv a celei de gestiune a riscurilor, formându-se astfel o cultură de „lucru” asupra riscurilor [1, p.8]. O astfel de formă a managementului riscurilor este una eficientă, deoarece întreprinderea și angajații acesteia se axează pe starea de incertitudine, astfel, fiind create premisele necesare pentru formarea deprinderilor și practicilor eficiente de gestiune a riscurilor, dar și pentru dezvoltarea unei asemenea practici în viitor.

Concomitent cu orientarea eforturilor și atenției sporite spre gestiunea riscurilor, se poate „slăbi”, însă, activitatea de bază a întreprinderii, dar și alte activități desfășurate de aceasta. Atunci, când factorii decizionali reușesc să identifice un echilibru suficient de bun sub aceste aspecte, modelul complex poate spori succesul financiar al întreprinderilor. O astfel de practică ar fi oportună și pentru întreprinderile autohtone.

Gestiunea riscurilor este reflectată și în Standardul ISO 31000:2018 Managementul riscurilor (Liniile directoare), care poate fi utilizat de toate întreprinderile și organizațiile cu diverse

main stages that lead one to the other, as follows [1, p.8]:

- *analysis and environment identification*, by means of identifying the external environment, internal environment and risk management environment;
- *risk identification*, given the factors that influence over the situations of uncertainty and the causes of the risk;
- *risk analysis*, by means of identifying the current risk control procedure taking into account the possible consequences, as well as the likelihood of assessing the risk level;
- *risk assessment* by means of comparing the risk with all of the established criteria, establishment of priorities;
- *treatment of risks* by means of identifying alternative measures, assessment of the respective measures, development of the plan in relation to the alternative measures, implementation, analysis and assessment of the residual risk.

In addition to the *main stages*, according to the Standard, there are several other secondary stages: monitoring and analysis (all main stages), as well as communication and consulting.

Another practice associated to risk management presumes the integration of the entire enterprise into the complex risk management model. This model is characterized by the fact that the enterprise takes over the orientation and coordination of the entire activity including risk management; this creates a culture “working” with risks [1, p.8]. Such an option of risk management is effective because the enterprise and its employees focus on the state of uncertainty, which creates the necessary conditions for the creation of habits and effective practices of risk management, but also for the development of such a practice in future.

Along with the concentration of efforts and increased attention dedicated to risk management, the basic activity of the enterprise, as well as other activities carried out by the enterprise may “weaken”. When decision makers manage to find a balance of this aspects, the complex model may increase the financial performance of the enterprise. Such a practice would be relevant for national business operators.

Risk management is also reflected by the ISO 31000:2018 Standard Risk management – Guidelines which can be applied by all enterprises and organizations that carry out different

genuri de activități la toate nivelurile ierarhice. Acest standard permite eficientizarea procesului de planificare și control la întreprindere, de adoptare a deciziilor pe termen lung, fiind axat pe creșterea responsabilității administratorilor, feedback-ul acestora cu mediul de activitate, viabilitatea și dezvoltarea durabilă a întreprinderii/organizației. Gestiunea riscurilor, prin utilizarea standardului respectiv, ar fi oportună de utilizat și pe plan național, fiind în concordanță cu Strategia pentru o economie incluzivă, durabilă și digitală până în anul 2030, care presupune „implementarea instrumentelor de control și a schimbării cauzelor care favorizează apariția riscurilor, precum și pentru asigurarea nivelului adecvat de eficacitate a gestionării riscurilor și luarea de noi măsuri, în funcție de caz” [10].

Sub aspectul experienței internaționale, vom menționa și practica Țărilor de Jos (olandeză) de gestiune a riscurilor cu caracter inovativ, aceasta axându-se pe utilizarea „Bazei naționale de date a riscurilor”, formată, preponderent, din informația aferentă riscurilor înregistrată de angajații organizațiilor/întreprinderilor conectate la rețeaua respectivă, fiecare înregistrare incluzând anumite caracteristici ale riscurilor inclusiv: tipul riscului; caracterul și descrierea riscului; sectorul în care acesta a fost identificat; sursa identificării riscului; cadrul normativ asociat riscului; prezența semnelor de survenire repetată a riscului; probabilitatea și semnificația financiară; metodele mai eficiente de identificare și acoperire a riscului [1, p.9].

În Republica Moldova, anterior, au fost stipulate unele versiuni referitoare la elaborarea unui mecanism de gestiune a riscurilor similar celui olandez – Centrala Riscurilor, în sistemul bancar, al cărei rol principal ar consta în asigurarea Băncii Naționale a Moldovei cu capacitatea necesară de a analiza și a monitoriza informația, în timp real, în scopul evaluării riscurilor de credit, a riscurilor ce țin de structura netransparentă a acționarilor, de spălarea banilor, finanțarea terorismului. Aceasta ar contribui la estimarea corectă a gradului de risc al unei bănci, al unui grup de bănci, sau al întregului sector.

Un prim concept al Centralei Riscurilor, a fost elaborat și supus consultării publice în anul 2013, prevăzând, în calitate de instrument principal, implementarea unui registru al riscului de credit, gestionat de către Banca Națională a Moldovei, similar cu experiența întocmirii unor astfel de registre în Franța, Italia, Germania, Danemarca, Albania, Armenia, China, Spania,

kinds of activities at all levels. This standard enables the streamlining of the planning and control process at an enterprise, long term decision making process, by being focused on the increased responsibility of administrators, their feedback with the environment of the company, viable and sustainable development of the enterprise/organization. The respective standard may be applied by national economic operators in their risk management activities given that it is compliant with the Strategy for inclusive, sustainable and digital economy for the period of up to 2030 which presumes “the implementation of control tools and change of causes that contribute to the risk occurrence, as well as for ensuring an adequate level of effectiveness of risk management and applying new measures, as needed” [10].

Referring to the international experience we shall mention the innovative Dutch practice in terms of risk management. It focuses on the application of the “National database of risks” which is predominantly comprised of information pertaining to risks introduced by employees of organizations/enterprises connected to the respective network. Each registry includes certain features of risks such as: type of risk, its character and description, the sector in which it was identified, the risk identification source, the normative framework associated to the risk, signs of repeated occurrence of the risk, likelihood and financial significance, most effective methods to identify and cover the risk [1, p.9].

Some variants referring to the elaboration of a risk management mechanism similar to the Dutch one, were stipulated previously in the Republic of Moldova. The Risk Central, designed for the banking system; its main purpose would be to enable the National Bank of the Republic of Moldova with the capacity of information analysis and monitoring in real time in view of assessing risks pertaining to credits, the non-transparent structure of shareholders, money laundering and terrorism financing. It would contribute to the correct estimation of risk degree of a certain bank or a group of banks or the entire sector.

The first concept of the risk central was elaborated and subjected to public consultations in 2013. The concept foresees as a main tool the implementation of a register book of the credit risk, managed by the National Bank of the Republic of Moldova, similar to the experience of France, Italy, Germany, Denmark, Albania,

Portugalia etc. În unele cazuri, aceste registre, sunt administrate de băncile centrale sau autoritățile de supraveghere, iar în alte cazuri, de către companii private (precum în Finlanda, Chile etc.) [4, p.4-5].

Scopul principal al existenței unui astfel de registru este de a furniza Băncii Naționale a Moldovei „informații agregate cu privire la expunerea sectorului bancar și/sau a fiecărei bănci în parte, față de o anumită persoană sau grup de persoane, întru susținerea evaluării profilului și determinării nivelului riscului de credit rezultat din activitatea desfășurată”, utilizarea cărora va permite realizarea unor sarcini importante privind:

- „supravegherea activității bancare și perfecționarea reglementărilor prudențiale, analiza stabilității sistemului bancar și a fiecărei bănci în parte, realizarea adecvată a politicii monetare etc.”;
- identificarea, monitorizarea și soluționarea unor vulnerabilități, care ar putea deveni o sursă de criză financiară în viitor;
- estimarea și gestionarea riscului de credit, urmare a accelerării inovației financiare și a creării, de către bănci, a unor instrumente de credit noi;
- urmărirea solvenței bancare;
- urmărirea stabilității macroeconomice, „prin identificarea băncilor/creditorilor de importanță sistemică, a interconexiunilor și excesivelor, care le cauzează; a problemelor de tipul efectului „domino”, inclusiv interconexiunile cu creditorii non-bancari; gestionarea riscurilor în funcție de variabilele bancare și macroeconomice” [4, pag.7-8].

Pe lângă cele menționate, conform informației BNM, în calitate de sarcină atribuită centralei riscurilor, se propune utilizarea datelor, de care ar dispune aceasta pentru revizuirea, clasificarea debitorilor băncii în vederea evaluării suficienței provizioanelor pentru acoperirea riscurilor privind activele, creditele problematice, dar și a portofoliilor creditare.

În Republica Moldova, implementarea unei astfel de centrale încă rămâne a fi în „regim de așteptare”, pe când România, deja, dispune de Centrala Riscului de Credit în calitate de „structură specializată în colectarea, stocarea și centralizarea informațiilor privind expunerea fiecărei persoane declarante din România (instituție de credit, instituție financiară nebancaară înscrisă în Registrul special, instituție de plată, care înregistrează un nivel semnificativ al activității de

Armenia, China, Spain, Portugal, etc. where similar register books were created. In some cases, this register books are managed by central banks or surveillance authorities, in other cases by private companies (as it is in Finland, Chile, etc.) [4, p.4-5].

The main purpose of the existence of such a register is to provide the National Bank of Moldova with “aggregated information on the exposure of the banking sector and/or each bank to a particular person or group of persons, in order to support the profile assessment and determination the level of credit risk resulting from the activity carried out”, the use of which will allow the accomplishment of important tasks regarding:

- “surveillance of the banking activity and improvement of prudential regulations, analysis of the banking system stability and of each bank individually, adequate implementation of the monetary policy etc.”;
- detect, monitor and solve vulnerabilities that might become a source for a future financial crisis;
- risk credit assessment and management, given the acceleration of the financial innovation and the creation of new credit tools by the banks;
- follow the solvency of the bank;
- follow the macroeconomic stability, “by means of identifying banks/creditors that have a systemic importance, interconnections and the generated overpayments, “domino” type problems, including interconnections with non-banking creditors; risk management depending on banking and macroeconomic variables” [4, pag.7-8].

Besides the above mentioned, according to the information provided by the National Bank of the Republic of Moldova, it is proposed to attribute to the risk central the task of using available data for reviewing, classifying debtors of the bank in view of assessing the sufficiency of provisions to cover the risks pertaining to assets, loans with problems and loan portfolios.

The implementation of such a centralized system is still “pending” in the Republic of Moldova, whereas Romania already has a Central of the Risk Credit as an “entity specialized in collecting, storing and centralizing information regarding the exposure of each declarant person from Romania (credit institution, nonbanking financial institution registered in the special Registry, payment institution that has a signifi-

creditate sau instituție emitentă de monedă electronică ce înregistrează un nivel semnificativ al activității de creditare), față de acei debitori, care au beneficiat de credite și/sau angajamente, al căror nivel cumulativ depășește suma-limită de raportare (20.000 lei), precum și privind informațiile referitoare la fraudele cu carduri produse de către posesori” [5]. Utilizatorii informațiilor existente în baza de date a centralei sunt persoanele declarante, dar și Banca Națională a României, iar schimbul de informații privind riscul de credit este realizat prin intermediul Rețelei de Comunicații Interbancare.

Privind Statele Unite ale Americii și Canada, acestea utilizează o practică similară celei din Țările de Jos (olandeze), dar cu un spectru mai larg de aspecte analizate. Astfel, compania „Dun & Bradstreet” intervine cu misiunea de acumulare și publicare a informației de la circa 3 000 000 de persoane juridice din Statele Unite ale Americii și Canada [1, pag.9]. „Dun & Bradstreet” a fost înființată în anul 1841 și are drept scop constituirea unui suport pentru afaceri prin prisma activităților ce țin de un marketing eficient, de colaborări în afaceri, gestiunea riscurilor etc. În acest context, datorită informației vaste, de care dispune „Dun & Bradstreet” despre alte persoane juridice, indiferent de țara în care își desfășoară activitatea, specialiștii o pot „aduce” la un standard unitar.

Importanța companiei rezidă și în faptul că, în Statele Unite ale Americii, una din condițiile de înregistrare a întreprinderilor constă în atribuirea acestora a unui număr unic al persoanelor juridice, generat de către „Dun & Bradstreet” și devenit un standard ISO, iar sub aspectul gestiunii riscurilor, prioritatea companiei constă în faptul că, pe parcursul anilor, specialiștii din domeniul evaluării riscurilor, în cadrul întreprinderilor, acordau credibilitate anume companiei respective [8].

„Dun & Bradstreet” reprezintă o companie, care deține un volum impunător de informații despre întreprinderile din Statele Unite ale Americii, Canada și alte state. Respectiv, compania dispune de informații despre funcționalitatea întreprinderilor, relațiile lor de afaceri, obiectivele financiare, punctele forte sau aspectele vulnerabile ale acestora, dar și despre riscurile la care aceste întreprinderi pot fi expuse.

Experiența impunătoare a companiei i-a permis să standardizeze informația, inclusiv cea cu privire la experiența de gestionare a riscurilor la întreprinderi, anume, sub aspect practic, dar și

cant crediting activity or a digital currency issuing institution that has a significant crediting activity) to debtors that have benefitted of credits and/or commitments the cumulated level of which exceeds the reporting limit (MDL 20.000); as well as regarding information related to card frauds committed by owners” [5]. Users of the information gathered in the database are declarant persons and the National Bank of Romania. The information exchange regarding the credit risk is carried out through the Interbank Communication Network.

If we are to take a glance at the United States of America and Canada, these countries apply a practice that is similar to the Dutch experience, but with a larger variety of the analysed aspects. Thus, the “Dun & Bradstreet” company has the mission of gathering and publishing information of about 3 000 000 legal persons from the United States of America and Canada [1, p.9]. “Dun & Bradstreet” was created in 1841 and has the purpose of – providing support to business operators through the lens of activities related to effective marketing, business cooperation, risk management etc. In this context, due to the vast information about legal persons that the “Dun & Bradstreet” has at its disposal, regardless of the country where it operates, their specialists can “bring” it to a single standard.

The importance of the company resides in the fact that one of the registration conditions of a legal entity in the United States, is the assignment of a single number to legal persons generated by “Dun & Bradstreet” which also becomes an ISO standard. From the risk management perspective, the company gained its priority given the fact that over the years, risk management specialists give a credibility credit specifically to this company [8].

“Dun & Bradstreet” is a company that holds an imposing amount of information about companies from the United States, Canada and other countries. Respectively, the company has at its disposal information regarding the functionality of enterprises, their business relations, financial objectives, strengths or vulnerabilities, as well as information about risks that the companies are prone to.

The vast experience of the company allowed it to standardize information, including information regarding the practical risk management experience, but also to identify management methods for a specific risk in relation to a

să identifice metodele de gestiune pentru un anumit risc, raportat la o anumită activitate și la specificul întreprinderii concrete. Dacă numărul întreprinderilor din Statele Unite ale Americii și Canada este de 3 000 000 de unități, atunci, la nivel global, baza de date a companiei, se extinde la peste 300 000 000 de întreprinderi. Respectiv, valoarea companiei și posibilitățile acesteia de acordare a unei consultanțe eficiente în domeniul gestiunii financiare a riscurilor se axează pe asemenea particularități, ca: axarea pe tehnologia standardizării și verificării datelor, accesul la date și experiență privind gestiunea financiară a riscurilor unui număr mare de companii, crearea sistemului de identificare a întreprinderilor [6].

După cum este indicat pe pagina web a companiei [6], „Duns & Bradstreet” dispune de capacitatea de a propune suport clienților săi în operațiunile comerciale critice/esențiale, furnizând informații, analize pentru persoanele cu funcții de răspundere în luarea, de către acestea, a deciziilor corecte, precum și livrarea de recomandări privind îmbunătățirea activității, iar misiunea principală constă în transformarea incertitudinii în încredere, riscului și potențialului în oportunitate.

Din punctul de vedere al evaluării riscurilor, inclusiv a riscului de credit, avantajul concurențial al companiei „Dun & Bradstreet” rezidă în dezvoltarea unui instrumentar analitic unic destinat evaluării, bazat pe modele statistice și abordări individuale, având, totodată, capacitatea de a furniza informații prin intermediul unui sistem de indicatori, precum [9]:

- **D&B Rating** – indicator de risc, utilizat frecvent de subdiviziunile de credit, care pune la dispoziție o imagine ce permite evaluarea rapidă a posibilităților financiare ale unei întreprinderi și riscul interacțiunii (stabilirii relațiilor de afaceri) cu ultima;
- **D&B Maximum Credit** – limită de credit recomandată, indicator calculat, care, în mod indirect, creează o imagine asupra stării financiare a întreprinderii în calitate de potențial debitor al creditului;
- **D&B Failure Score** – indicele probabilității de faliment, arată probabilitatea ca întreprinderea să-și înceteze activitatea în următoarele 12-18 luni;
- **D&B Paydex Score** – indicatorul disciplinei de plată, furnizează informația cu privire la onorarea, la timp, de către întreprindere, a obligațiilor sale de plată și datorii mari;

specific activity and the peculiarities of the enterprise. Moreover, if the database of the company sums up data on up to 3 000 000 companies from the United States of America and Canada, then globally the database extends to 300 000 000 companies. Therefore, the value and the possibilities of the company to provide efficient consultancy in the financial risk management area are a result of such peculiarities as: focusing on standardizing technology and data verification, data access and financial risk management experience of a vast number of companies, creation of the company identification system [6].

As indicated on the company’s webpage [6], “Duns & Bradstreet” has the ability to provide support to its clients in critical/essential business operations, providing information, analysis for decision makers who are responsible for taking the right decisions, as well as to deliver recommendations for activity improvement; the main mission is to transform uncertainty into confidence, risk and potential into opportunity.

From the risk assessment point of view, including credit risk, “Dun & Bradstreet’s” competitive advantage lies in the development of a unique analytical tool for assessment, based on statistical models and individual approaches, at the same time having the ability to deliver information through a system of indicators, such as [9]:

- **D&B Rating** – risk indicator, frequently used by credit subdivisions that provide an image which allows a quick assessment of the financial possibilities of an enterprise and the risk of interaction (establishing business relations) with the latter;
- **D&B Maximum Credit** – recommended credit limit, calculated indicator, which indirectly provides an overview of the financial condition of the company as a potential borrower of the loan;
- **D&B Failure Score** – the index of the bankruptcy probability, shows the probability that the company will cease its activity within the next 12-18 months;
- **D&B Paydex Score** – the indicator of payment discipline, provides information on the timely fulfillment by the company of its payment obligations and large debts;
- **D&B Delinquency Score** – the indicator of the probability of late payment, fore-

- **D&B Delinquency Score** – indicatorul probabilității întârzierii plății, prognozează riscul, în cazul în care întreprinderea admite întârzierea substanțială a plății în decursul următoarelor 12 luni. Indicatorul oferă o imagine atât asupra datelor „istorice” de onorare a obligațiilor de plată de către întreprindere, cât și despre tendințele viitoare ale capacității de plată;
- **Due Diligence Index** – pune la dispoziție o imagine a probabilității ca o anumită întreprindere să fie una fictivă, fără active și activitate reală.

Sub aspectul experienței internaționale, privind metodele de gestiune a riscurilor la întreprinderi, vom menționa și exemplul Federației Ruse, unde sunt propagate: metoda analizei statistice, metodele scoring, analiza rapoartelor financiare/statistice, evitarea și limitarea riscurilor, asigurarea, crearea de rezerve materiale și financiare pentru acoperirea riscurilor. Totodată, raportat la aspectele practice și particularitățile gestiunii riscurilor la întreprinderile din această țară, mai putem releva managementul de risc fragmentar și situativ, care presupune că fiecare din subdiviziunile/departamentele întreprinderii își gestionează riscurile independent, acest fapt referindu-se inclusiv la subdiviziunile de contabilitate, finanțe, control etc., managementul parțial al riscului, care presupune gestiunea riscului la necesitate sub incidența factorilor decizionali.

Este de menționat că în Federația Rusă, pentru a diminua/evita/limita riscurile, se utilizează un sistem de control al riscurilor, denumit „Compliance”, care include în sine: anumite obiective, activități, legate de analiza întreprinderii, din punctul de vedere al interacțiunii acesteia cu lista de sancțiuni impuse (lista neagră a Uniunii Europene, Consiliul de Securitate al ONU, Ministerul Afacerilor Externe al Marii Britanii etc.), oferirea de date și rapoarte asociate potențialilor clienți ai întreprinderii.

Printre multiplele experiențe de gestiune a riscurilor, pe plan internațional, poate fi relevat reengineeringul, concept relativ nou pentru țara noastră, care poate oferi posibilități de eficientizare a gestiunii riscurilor la întreprinderile din Republica Moldova.

Reengineeringul presupune o revedere fundamentală a proceselor de organizare a activității întreprinderii sub aspect inovativ, cu scopul de a obține performanțe economico-financiare și manageriale [11]. Punctul forte al reen-

casts the risk, if the company admits a substantial delay in payment within the next 12 months. The indicator provides an overview both of the “historical” data on the fulfilment of payment obligations by the company, as well as of future trends in the payment capacity;

- **Due Diligence Index** – provides an image of the probability that a particular enterprise is a fictitious one, without real assets and activity.

From the point of view of international experience in terms of risk management methods in enterprises, we shall also bring the example of the Russian Federation, where the following methods are widely spread: statistical analysis method, scoring methods, analysis of financial / statistical reports, risk avoidance and limitation, insurance, creation of material and financial reserves to cover risks. At the same time, given the practical aspects and peculiarities of risk management for companies in this country, we can also reveal the fragmentary and situational risk management, which presumes that each of the subdivisions/departments of the company manages its risks independently, this practice refers also to accounting, finance, control subdivisions etc.; partial risk management which presumes on need risk management and it is the responsibility of decisions makers.

It shall be emphasized that in order to reduce/avoid/limit the risks, a risk control system called “Compliance” is used in the Russian Federation. The system includes in itself the following: certain objectives, activities pertaining to the enterprise analysis from the point of view of its interaction with the list of sanctions (black list of the European union, UN Security Council, Ministry of Foreign Affairs of the United Kingdom), provides data and reports associated with potential clients of the enterprise.

Among the multiple experiences of risk management on the international level we may emphasize the reengineering, which is a relatively new concept for our country, that can offer opportunities to streamline risk management in enterprises from the Republic of Moldova.

Reengineering involves a fundamental overhaul of the processes of organizing the business in an innovative way in order to accomplish economic, financial and managerial achievements [11]. The strength of reengineering lies in

gineeringului constă în faptul că factorii decizionali vor avea posibilitatea de a reorganiza întreprinderea/afacerea și activitatea acesteia, luând în considerare cele mai bune practici și experiențe ale întreprinderilor similare. Implementarea reengineeringului presupune modificarea sistemului de indicatori economico-financiari, utilizarea sistemelor-expert de analiză a acestora, inteligența informațională, luând în considerare sectorul de activitate al întreprinderii.

Concluzii

Efectuarea unei analize complexe a gestiunii riscurilor în întreprinderii, precum și posibilitatea preluării celor mai bune practici în acest domeniu, pornind de la strategiile și politicile persoanelor juridice de drept public sau privat, a Standardelor internaționale cu privire la gestiunea riscurilor, diverselor mecanisme existente, poate constitui o bază solidă a managementului întreprinderilor autohtone, deoarece ar permite restructurarea responsabilităților celor implicați în procesul de gestiune, identificarea măsurilor și acțiunilor, care ar fi aplicate în cazul survenirii riscurilor, formarea culturii manageriale corespunzătoare a angajaților întreprinderii.

Printre soluțiile identificate, care ar eficientiza gestiunea riscurilor la întreprinderile autohtone, ar putea fi considerate următoarele:

- elaborarea bazei de date standardizate privind riscurile la întreprinderi, pe plan național, pe anumite perioade de timp (de exemplu, ultimii 3-5 ani);
- identificarea și aplicarea celor mai bune practici privind metodele de gestiune a riscurilor și metodologia de estimare și evaluare a acestora, luând în considerare condițiile economice de activitate și posibilitățile existente;
- conformarea managementului riscurilor întreprinderilor din țară la standardele internaționale;
- crearea unui Centru informațional de suport al întreprinderilor din Republica Moldova în vederea evitării/diminuării/limitării riscurilor astfel, încât managerii să fie mai pregătiți pentru a gestiona riscurile așteptate, dar și cele incerte, fără ca acestea să afecteze, în linii mari, realizarea obiectivelor de activitate, performanțele economico-financiare și eficiența activității;
- utilizarea în procesul de gestiune a riscurilor, a instrumentelor de control și identificare a cauzelor care favorizează

the fact that the decision makers will have the opportunity to reorganize the company/business and its activity, taking into account the best practices and experiences of similar companies. It should be mentioned that the implementation of reengineering also involves modifying the system of economic and financial indicators, the use of systems – analysis expert, intelligence data, taking into account the activity sector of the enterprise.

Conclusions

Carrying out a complex analysis of the company's risk management, as well as the possibility of taking over the best practices in this field, starting from the strategies and policies of public or private legal entities, the International Standards on Risk Management, the various existing mechanisms, can be a solid basis for the management of local enterprises, as it would allow the structuring of responsibilities of those involved in the management process, identification of measures and actions that would be applied in case of risk occurrence, establishment of the appropriate management culture of employees.

Among the identified solutions that would streamline risk management in national enterprises, the following shall be considered:

- development of a standardized database on business risks at national level for certain periods of time (e.g. the last 3-5 years);
- identification and application of best practices on risk management methods and risk estimation and assessment methodology, based on the economic conditions of activity and existing possibilities;
- compliance of the enterprise risk management in the country with the international standards;
- creation of an Information Centre to support enterprises in the Republic of Moldova in order to avoid/reduce/limit risks so that managers are better prepared to manage anticipated but also uncertain risks, without them largely affecting the achievement of business objectives, economic and financial performance and efficiency of the activity;
- the use of control and identification tools of causes that lead to the risk occurrence in the process of risk management, in view

apariția riscurilor în vederea luării de
măsură de protecție împotriva lor, în func-
ție de tipul acestora.

of taking protective measures against them,
depending on their type.

Bibliografie/Bibliography:

1. АНЬКИНА, А. Управление рисками в деятельности финансовых организаций: зарубежный и российский опыт. *Internet-jurnal: Науковедение*, 2016, nr.3, vol.9. ISSN 2223-5167. <https://cyberleninka.ru/article/n/upravlenie-riskami-v-deyatelnosti-finansovyh-organizatsiy-zarubezhnyy-i-rossiyskiy-opyt/viewer>
2. BĂDIC, M.; BOLDEA, A. etc. *Micul dicționar academic, ediția a II-a*. Academia Română, Institutul de Lingvistică. Ed. Univers Enciclopedic 2010. <https://dexonline.ro/definitie/standard>
3. BNM. Conceptul Băncii Naționale privind implementarea centralei riscurilor, 2016. <https://www.bnm.md/ro/content/conceptul-bancii-nationale-privind-implementarea-centralei-riscurilor>
4. BNM. Conceptul Băncii Naționale a Moldovei privind implementarea centralei riscurilor 2013. <https://bancamea.md/app/webroot/uploaded/centrala%20riscurilor%20proiect%20bnm.pdf>
5. BNR. Centrala Riscului de Credit. [https://www.bnr.ro/Centrala-Riscului-de-Credit-\(CRC\)--2107-Mobile.aspx](https://www.bnr.ro/Centrala-Riscului-de-Credit-(CRC)--2107-Mobile.aspx)
6. DUN & BRADSTREET. Our company . <https://www.dnb.com/about-us/company.html>
7. INTERFAX DUN&BRADSTREET. Управление кредитными рисками. <https://dnb.ru/solutions/credit-risk-management/>
8. INTERFAX DUN&BRADSTREET. О компании. <https://dnb.ru/about/>
INTERFAX DUN&BRADSTREET. Управление рисками взаимодействия с контрагентами: проверка зарубежных компаний .http://group.interfax.ru/ftproot/files/D&B_web.pdf